

Utveckling: Sociala Företag

Slutrapport December 2014

Projektperiod: 1 januari 2013 - 31 december 2014

Projektledare: Birgitta Nylund

Sammanfattning

PROJEKTET UTVECKLING: SOCIALA FÖRETAG startade våren 2012. Huvudsyftet har varit att öka kunskapen om socialt företagande på Gotland. Det ska i förlängningen leda till att fler får möjlighet att ingå och starta sociala företag på ön – vilket också har skett.

De sociala företagen ger sysselsättning och arbete till grupper som har svårigheter att komma in på arbetsmarknaden. Företagen erbjuder varor och tjänster på den öppna marknaden - men också rehabiliteringsinsatser. I företagen får alla möjlighet att arbeta 100 procent av sin egen förmåga.

Sociala företag ger unika möjligheter för individ och samhälle. Vinsterna är stora. Men de dubbla målen – affärsmässighet och social inkludering – innebär att företagen kan behöva extra uppmärksamhet. Detta är gränsöverskridande verksamhet som berör såväl näringsliv, arbetsmarknad – och den sociala sektorn.

När projektet avslutas december 2014 finns åtta arbetsintegrerande sociala företag (sociala kooperativ) på Gotland. Det är flest i landet, sett till antalet invånare. Dessa företag och deras verksamheter presenteras på sidorna 9-16 i denna rapport. Det ger en bild av utvecklingen inom området på Gotland. Därefter följer beskrivning av projektets genomförande och insamlad information.

Utvecklingen går framåt och leder till nya jobb och en inkluderande arbetsmarknad. December 2014 erbjuder de sociala företagen på Gotland sysselsättning för 150 personer. 55 personer har anställning och därmed sin lön från företagen. Det är en ökning med 40 nya jobb sedan 2012.

Fakta

Arbetsintegrerande sociala företag

Tillväxtverket har tillsammans med företrädare för företagen, rådgivare och andra myndigheter tagit fram följande kriterier som definierar ett arbetsintegrerande socialt företag:

Arbetsintegrerande sociala företag är företag som driver näringsverksamhet, det vill säga producerar och säljer varor och/eller tjänster:

- Med övergripande mål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete, till arbetsliv och samhälle.
- Som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt.
- Som i huvudsak återinvesterar sina vinster i den egna eller liknade verksamheter.
- Som är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet.

Se även sid 20

SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	4
INLEDNING	5
BAKGRUND	6
UTANFÖRSKAPETS UTMANINGAR	6
DET SOCIALA FÖRETAGANDETS UTMANINGAR	6
PROJEKTET USF, UTVECKLING: SOCIALA FÖRETAG	7
DE SOCIALA FÖRETAGEN PÅ GOTLAND	8
GALLERI: SOCIALA FÖRETAG PÅ GOTLAND	9-16
PROJEKTETS GENOMFÖRANDE	17
NATIONELLT NÄTVERK	17
VI JOBBAR I FÖRETAGEN	18
KOOPERATÖRERNA	18
HANDLEDARENS KOMPLEXA ROLL	18
BEHOV AV STÖDSTRUKTUR	19
INKUBATOR	19
DET PRATAS OM SOCIAL EKONOMI...	20
BEGREPPET: SOCIAL EKONOMI	20
VAD SÄGER MYNDIGHETERNA?	20
UTGÅNGSPUNKT	20
TILLVÄXTVERKET: NATIONELLT UPPDRAG	20
ARBETSFÖRMEDLINGEN	21
FÖRSÄKRINGSKASSAN	21
REGION GOTLAND: RIKTLINJER OCH REGLEMENTEN	22
SOCIALA FÖRETAG I SVERIGE	23
SLUTORD, PROJEKTLEDARENS REFLEKTIONER: HUR GÖR VI FÖR ATT LYCKAS?	24
UNDERLAG OCH LITTERATUR	25
TYDLIG TREND PÅ SOCIALA KRAV VID UPPHANDLINGAR (Bilaga)	26-27

Projektet *Utveckling: Sociala Företag* har genomförts med stöd från samordningsförbundet FinsamGotland.

FinsamGotland är organiserad samverkan mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Region Gotland. Målet är att utveckla och pröva nya former för möten, arbetsätt och organisation – alltid med individen i fokus. Läs mer: www.finsamgotland.se

SAMORDNINGSFÖRBUNDET
finsam
GOTLAND

 Försäkringskassan

 Region Gotland

 Arbetsförmedlingen

Förord

NÄR MAN SOM JAG, I MITT ARBETE, UNDER MÅNGA ÅR har mött människor som snurrat runt i systemen, känns det viktigt att försöka hitta nya möjligheter för att dessa personer ska kunna finna sin trygghet och meningsfullhet i ett arbete och egen försörjning.

Region Gotland har när detta skrivs haft flera tunga år av besparingar. Bland annat har verksamheter som givit sysselsättning för utsatta grupper lagts ner. Samtidigt har vi inom regionen sökt efter nya hållbara lösningar. Här är de sociala arbetsintegrerande företagen ett framgångsrikt exempel, där många nya jobb har skapats under de senaste åren.

Hösten 2012 lämnade socialnämnden en ansökan till samordningsförbundet Finsam-Gotland som beslutade att genomföra projektet *Utveckling: Sociala företag*. Projektets huvudsakliga uppgift har varit att på bred front öka kunskapen om sociala arbetsintegrerande företag och dess möjligheter.

Det har varit lärorika år och lärorika möten med såväl näringsliv, organisationer som offentliga verksamheter – men framför allt mötet med de sociala företagen och deras kooperatörer på Gotland.

När det gäller personer som levit i utanförskap ska man alltid räkna med långa processer. Det är ofta väldigt sköra människor som har sin sysselsättning i ett socialt företag och man måste gå varsamt fram. Jag är nu än mer övertygad om att fler, genom de sociala företagen, får möjlighet till eget arbete och ett sammanhang i vardagen.

Under projektets gång har det också blivit allt mer tydligt att de sociala företagen är viktiga pusselbitar i det gotländska samhällsbygget inom arbetsmarknad och näringsliv – liksom inom socialpolitiken där vi började.

Jag vill här passa på att tacka projektets styrgrupp med socialdirektör *Marica Gardell* som ordförande samt *Tina Ersson* (Arbetsförmedlingen), *Caisa Skoggren/Eva Andersson* (Försäkringskassan), *Ritva Norrby* (Region Gotland, ledningskontoret) och *Eva Jupiter/Greta Henriksson* (FinsamGotland) som givit mig möjligheten att genomföra detta projekt.

Jag vill också nämna projektets politiska referensgrupp som bidragit med värdefulla synpunkter. Tack *Åke Svensson* (S), *Eva Nypelius* (C), *Stefan Wramner* (M), *Brittis Bentzler* (V) och *Stefan de Maerker* (MP).

Även *Cooperation Gotland* har som rådgivare för kooperativa företag givit stöd och varit en inspirationskälla genom sin nationella organisation.

Slutligen vill jag framföra ett stort tack till samtliga sociala företag på Gotland för alla givande möten. Jag vill också önska er alla lycka till i fortsättningen.

Arbetsintegrerande sociala företag ÄR en del av Gotlands näringsliv och arbetsmarknad!

Visby, december 2014

Birgitta Nylund
Projektledare

Inledning

DET SOCIALA FÖRETAGANDET ÄR GRÄNSÖVERSKRIDANDE mellan flera praktiska och organisatoriska verksamhetsområden. För att nå resultat kräver detta samordning mellan olika aktörer på nationell, regional och lokal nivå.

På övergripande nivå är det viktigt att offentliga resurser som avsätts och beslut som tas för att utveckla det sociala företagandet samverkar mot samma mål. Här handlar det om närings-, social-, socialförsäkrings-, arbetsmarknads- och finanspolitik.

För att lokalt främja utvecklingen av det arbetsintegrerande sociala företagandet måste också samverkan mellan myndigheter, regionala och lokala, offentliga och privata aktörer fungera.

Men det är också inom alla ovanstående områden vinsterna finns, när människor som levt i utanförskap får eget arbete och sammanhang i vardagen.

Sedan projektet *Utveckling: Sociala Företag* under två år arbetat med kunskapshöjande insatser ser vi att begreppet socialt företagande nu finns i mångas medvetande på Gotland. Läs mer om projektarbetet på sidan 17.

De åtta gotländska sociala företagen har under projekttiden utvecklats från sysselsättningsverksamhet till företagande, där bemötande av kunder fått mycket större fokus. De sociala företag som nu startar också har en tydlig koppling till långsiktig hållbarhet och lönsamhet. Exempel på detta är *Gotlands Skog och Miljö*, som redan från start har anlitat konsult för att få företaget att växa (se sid 15). Ett annat exempel är *Gymnasiecaféerna* som startar med inkubatorstöd från Coompanion (se sid 16 och 19).

Värdegrund och bemötande är fortsatt viktiga frågor som måste beaktas i de sociala företagen. Samtidigt är det oerhört viktigt att kooperatörerna trivs på sina jobb och att de ser en framtid som delaktiga i sina företag. Det skapar förutsättning för långsiktigt hållbarhet.

Som ett kvitto på den positiva utvecklingen kan vi med glädje konstatera att 40 nya jobb skapats i de sociala företagen på Gotland under de senaste två åren.

Bakgrund

Trots det senaste årets (2014) något minskade kostnader för försörjningsstöd och något lägre arbetslöshetssiffror är det mycket kvar att göra för att bredda arbetsmarknaden.

Den moderna arbetsmarknaden ställer krav som för många kan vara svåra att leva upp till. Här finns behov av långsiktiga insatser och planering, där utvecklandet av sociala arbetsintegrerande kooperativ och företag kan vara en hållbar lösning.

Utanförskapets utmaningar

Arbetslöshet är nedbrytande och ett gissel för dem som drabbas. I vissa grupper är risken för utanförskap i samband med arbetslöshet särskilt stor. Hit hör ungdomar, invandrare och personer med låg utbildning. Andra utsatta grupper är personer med olika funktionsnedsättningar samt personer med beroendeproblematik eller annan psykosocial problematik. Även vid länge sjukskrivning kan det vara lätt att tappa fotfästet och kontakten med arbetslivet.

Mot denna bakgrund kan man se de sociala företagen som en möjlighet och rehabiliterings- och arbetsträningsarena för grupper som behöver komma in eller tillbaka på arbetsmarknaden. För personer i utanförskap har det visat sig att sociala företag blir en viktig vändpunkt. Genom dessa företag ges människor möjlighet att påverka sitt liv och få ett arbete.

Aktuella förutsättningar (dec 2014)

2013 uppgick Region Gotlands kostnader för försörjningsstöd till 62 miljoner kronor. Prognosen för 2014 är något lägre. (Källa: RG)

November 2014 var 2 313 gotlänningar mellan 18 och 64 år öppet arbetslösa eller i åtgärd med aktivitetsstöd. Av dessa var 674 ungdomar mellan 18-24 år och 279 var utrikes födda. (Källa: AF)

Enligt nationell statistik har cirka 65 procent av de arbetssökande hos Arbetsförmedlingen någon form av svårighet att ta sig ut på arbetsmarknaden. (Källa: Bertil Lidfeldt, strateg, Arbetsförmedlingen, november 2014)

Det sociala företagandets utmaningar

Arbetsintegrerade sociala företag kräver mer stöd än andra företag på grund av sina dubbla mål som innebär både affärsmässighet och social inkludering.

Arbetsintegrerande sociala företag (sociala kooperativ) har som begrepp använts i olika sammanhang på Gotland under drygt tio års tid. Framst har engagemanget funnits inom socialförvaltningen då man sett detta som en lösning för personer som genom åren ”snurrat runt” i olika insatser, då arbetsmarknadens krav varit alldeles för höga.

Öns två första sociala företag, *Lövstakooperativet* och *Suderviljan*, startade år 2003 som komplement/alternativ till daglig verksamhet enligt LSS och har bedrivits som ideella föreningar. Sedan dess har ytterligare sex kooperativ startat. I de flesta av företagen står Region Gotland/socialförvaltningen som initiativtagare och ekonomiskt stödjande.

Förutsättningen för de arbetsintegrerande sociala företagen är att på affärsmässig grund erbjuda varor och tjänster – men också rehabiliteringsinsatser. Detta ställer andra krav på affärsmässighet än vad som är vanligt inom näringslivet. Detta är också det sociala företagandets stora utmaning.

Projektet USF, Utveckling: Sociala Företag

Kunskapen om utveckling av socialt företagande behöver öka inom samtliga verksamhetsområden på Gotland.

Mot bakgrund av nämnda vinster och utmaningar beslutade Samordningsförbundet FinsamGotland hösten 2012 att starta projektet *Utveckling: Sociala Företag* (USF). Projektet avslutas december 2014 efter att ha finansierats av FinsamGotland med socialförvaltningen, Region Gotland, som huvudägare.

Målgrupp för insatser

Målgruppen för projektets insatser har varit anställda och förtroendevalda inom offentlig sektor, personer inom föreningar och organisationer samt det privata näringslivet på Gotland.

Strategiska mål

Projektets strategiska mål har varit att genom olika informationssatsningar öka kunskap och engagemang kring socialt företagande på Gotland. I förlängningen ska detta leda till att fler ges möjlighet att starta och ingå ett socialt företag. Genom att fler får sysselsättning i de sociala företagen bryts bidragsberoende för enskilda. På sikt leder detta till minskade kostnader för försörjningsstöd inom regionen.

Ytterligare ett mål har varit att väcka diskussion kring rutiner vid upphandlingar så att sociala företag får en ökad möjlighet att delta i anbudsförfaranden. När projektet avslutas december 2014 pågår arbetet inom Region Gotland med att ta fram nya riktlinjer och policy kring social ekonomi och sociala företag. Förhoppningen är att detta bland annat kan leda till att sociala krav beskrivs och finns med i samband med upphandlingar.

Utveckling av den sociala ekonomin

För att utveckla den sociala ekonomin på Gotland har diskussioner förts kring nya arbetsområden och uppgifter som bedöms vara tänkbara för socialt företagande. Runt om i landet finns många goda exempel på branscher som kan stå som förebild. Exempel på detta är hushållsnära tjänster, odling/trädgårdsarbete, hantverk/konst, hotell/restaurang/catering, butik/försäljning, återvinning, utbildning, information och kommunikation.

I rapporten *Hållbara affärsval inom socialt företagande* konstaterar Tillväxtverket att valet av bransch inte är avgörande för ett socialt företags affärsmässighet. Avgörande är istället kunskapen om lokala marknadsförutsättningar, förmågan att sälja sina tjänster och produkter samt kvaliteten i utförandet. Utan tillräcklig affärskompetens är risken stor att företaget får en negativ utveckling.

I affärskompetensen ingår också att hantera företagets ekonomi, löner, marknadsföring med mera. Här finns utrymme för ett nytt socialt företag på Gotland. Ett sådant företag skulle fungera som stödstruktur och öka de övriga sociala företagens självständighet. Projektet har därför inlett ett samarbete med Coompanion Gotland. Syftet är att öka affärsmässigheten såväl befintliga som nya sociala företag på ön. Se även sid 19

För att öka de sociala företagens självständighet bör också pågående avtal med Region Gotland förnyas till att bli mer affärsmässiga uppgörelser. Målsättningen ska vara att företagen själva kan stå för den egna hyran och kostnader för handledare.

De sociala företagen på Gotland

Med åtta arbetsintegrerande sociala företag är Gotland den region som har flest i förhållande till antalet invånare. Under de senaste åren har många personer funnit meningsfull sysselsättning i de gotländska sociala företagen.

Sociala företag och arbetskooperativ har funnits på Gotland sedan 2003, då Lövstakooperativet i Roma och Suderviljan i Klintehamn startade. Dessa pionjärföretag började som komplement till daglig verksamhet enligt LSS (Lagen om stöd till vissa funktions-hindrade). Efter hand har de breddat sin verksamhet.

Fram till 2014 har ytterligare sex sociala företag startat på Gotland, alla med olika branschriktningar. Från den 1 januari 2015 drivs dessa som ekonomiska föreningar – med uppgift att producera varor och tjänster som ska ge intäkter till företaget. I de sociala företagen ska alla vinster återinvesteras i form av nyanställningar, etableringar eller andra satsningar.

Arbetsintegrerande sociala företag på Gotland, december 2014.

**De sociala företagen på Gotland sysselsätter 150 personer.
55 av dessa har lön från företagen.**

• Suderviljan (20-25 personer i sysselsättning)	10 anställda med lön
• Lövstakooperativet (20-25 i sysselsättning)	16 anställda med lön
• Visby Catering (10 i sysselsättning)	3 anställda med lön
• Återanvändarna (18 i sysselsättning)	4 anställda med lön
• Baltic Sea Design (3 i sysselsättning)	
• Miljöverkstan (28 i sysselsättning)	5 anställda med lön
• Gotlands Skog & Miljö (31 i sysselsättning)	14 anställda med lön
• Gymnasiecaféer (8-10 i sysselsättning)	3 anställda med lön

17 personer finns inom personkretsen för LSS (Lagen om stöd och service för vissa funktionsnedsatta) samt 58 personer i övriga sysselsättningsåtgärder. Därutöver har 20 personer en offentligt skyddad anställning där Region Gotland är arbetsgivare.

Under de senaste åren har många funnit sin sysselsättning i de sociala företagen på Gotland. Inte mindre än 40 nya jobb har skapats inom dessa företag. Det är löneanställningar med all den sociala trygghet det innebär.

På följande sidor presenteras företagen. De olika branscher som omfattas är catering, skog- och miljövard, trädgård, växthus, återvinning, fastighetsskötsel, café, bygg, transporter och design.

Suderviljan

VERKSAMHET: BUTIK, VÄXTHUS, TRÄDGÅRD
Kunder: Allmänhet, Gotlands sjukhem, Konsum i Klinte
Syssetsätter 20-25 personer, varav 10 med löneanställning

Suderviljan i Klintehamn bildades som EU-projekt 2001, med rötter i daglig verksamhet. Sedan 2003 är kooperativet organiserat som förening. Här får alla möjlighet att jobba 100 procent av sin egen förmåga.

- De första åren med de gamla växthusen var oroliga. För vart skulle vi ta vägen om de föll samman, berättar Aina Lindgren.

Men att jobba vid Suderviljan ger stolthet. Kooperatörerna skrev själva ett brev till Region Gotland. Det ledde till ett nytt växthus, som invigdes 2012.

Kooperatörerna Harriet Lindlöv, Daniel Danielsson, Marja Malmros och Lars Pettersson ser ljusst på framtiden. Idéerna för att utveckla företaget är många.

- Vi bygger också upp rutiner, policy och har eget skyddsombud, säger Lars. Ingen ska påstå att vi inte är professionella.

Läs mer om social ekonomi på sidan 20

Lövstakooperativet

VERKSAMHET: TRÄDGÅRD, PLATTSÄTTNING, GRÄVJABB OCH FÖNSTERRENOVERING
20 -25 personer i sysselsättning, varav 16 löneanställda (nov 2014)

Lövstakooperativet bildades 2003 och har sedan dess utvecklats efter kundernas behov och efterfrågan. Fönsterrenovering är sedan några år tillbaka ett av företagets stora verksamhetsområden.

Med 16 löneanställda och nästan lika många i sysselsättning ställs allt högre krav på administration, lönehantering och marknadsföring.

– Här borde de sociala kooperativen samarbeta, säger Monica Andreasson, som hoppar in på kontoret vid behov. Hon kom till Lövsta sedan en hörselnedsättning tvingade henne lämna yrket som konditor.

I kooperativets styrelse sitter kooperatörerna. Handledarna är adjungerade styrelsen möten, men utan beslutsrätt. Diskussion pågår om att anlita en extern ordförande som står helt fri i styrelsearbetet.

Läs mer om de sociala företagens organisation på sidan 18

Visby Catering

VERKSAMHET: MATPRODUKTION OCH CATERING TILL MÖTEN OCH ARRANGEMANG
Visby Catering sysselsätter 10 personer varav tre med löneanställning.

Visby Catering startade februari 2010. Juni 2011 etablerades företaget som en ekonomisk förening. I den upparbetade kundstocken återfinns myndigheter, organisationer och privatpersoner.

Verksamheten bedrivs i Åkermanska stiftelsens kök i Visby. Fastigheten har nyligen bytt ägare, vilket skapar oro i företaget.

– Genom Region Gotland har vi bara hyreskontrakt till sommaren 2016. Det känns skakigt, säger arbetshandledaren Johnny Lundgren. Nu blir det också tydligt att vi måste bli mer fristående. Och vi behöver tydliga regler kring avtal och vid upphandlingar.

Det gäller exempelvis när personer som får sysselsättning i sociala företag är i behov av dagligt stöd och handledning. Här finns önskemål om att regionen erbjuder avtal som ger ersättning.

Läs mer om sociala krav vid upphandling på sidan 26

Återanvändarna

VERKSAMHET: LAGAR OCH FIXAR, SECOND-HAND-BUTIK, HÄMTAR OCH KÖR TILL ÅTERVINNING
18 personer i sysselsättning, varav 4 löneanställda (nov 2014)

Återanvändarna tar hand om möbler och annat, som renoveras och säljs i den egna secondhand-butiken. Skräp och uttjänta vitvaror körs till återvinningsstation.

– Det börjande med ett avtal med Gotlandshem. Nu tar vi emot saker från privatpersoner och myndigheter, berättar ordförande Peter Karlsson. Mot en ringa penning kommer vi och hämtar.

Linda Björkqvist är nyanställd och har just fått sitt första lönekuvert.

– Nu ser jag en ljus framtid, berättar hon. Det är roligt att vara en del av ett företag där åsikter tas till vara och alla kan komma med idéer.

– För att företagets ska utvecklas behöver vi fler fasta inkomster, säger Linda och Peter. Ett samarbete mellan kooperativen skulle stärka alla. Vi behöver bli bättre på juridik och upphandlingar.

Läs mer om behovet av stödstruktur på sidan 19

Baltic Sea Design

VERKSAMHET: DESIGN OCH TILLVERKNING AV MÖBLER, LEKSAKER OCH PRESENTARTIKLAR.
Webbsida: www.balticseadesign.se

I ett gårdshus vid Stenkumla församlingshem har Baltic Sea Design sin verkstad. Företaget bildades 2008 av Joakim ”Jocke” Alskog, Kenneth Wahlby och Mats Nilholm och drivs som ekonomisk förening.

Kenneth tar hand om bokföringen. Jocke gör prototyper till leksaksbilar som sedan produceras av ett etablerat designföretag. Mats tillverkar möbler och presentartiklar i trä.

Det är en sammansvetsad trio som trivs ihop och stärker varandra. De har sin försörjning genom sjukersättning. Företagets kostnader ligger främst på hyra, bredband och material. Något större överskott blir det inte.

– Jobbet håller igång en, säger Jocke. Det är vinst i sig. Men vi skulle gärna vilja åka till fastlandet och besöka producentföretag. Fast vi behöver åka tillsammans för att ge varandra stöd.

Läs mer om att vara kooperatör på sidan 18

Miljöverkstan Mercurius

VERKSAMHET: STADSODLING, FÖRÄDLING, HANTVERK OCH BUTIK
Miljöverkstan sysselsätter 28 personer, varav fem löneanställda.

På en öppen parkeringsyta vid Mercuriusgatan i norra Visby står odlingsbänkar, växthus och vackert producerade trädgårdsutsmyckningar. Även mitt i vintern växer svart- och grönkål. I butiken finns chili, lök och kryddor så länge lagret räcker.

Företaget drivs av eldsjälar. Att odla i stadsmiljö är den ursprungliga kärnverksamheten. Här har personer som haft svårt att konkurrera på den ordinarie arbetsmarknaden fått möjlighet att arbeta efter egen förmåga, i ett positivt sammanhang.

– Miljö och stadsodling är vår profil. Vi arbetar hela tiden med att ta fram nya affärsidéer, berättar Anja Rydén, som är en av grundarna. Bland annat tittar vi på hushålls-nära tjänster. Men ska vi ta uppdrag ute hos kunder måste vi också vara tillräckligt många handledare som kan följa med.

Läs mer om utmaningar på sidan 6

Gotlands Skog och Miljö, GSM

VERKSAMHET: NATUR -OCH TRÄDGÅRDSSKÖTSEL, MARKARBETEN, ÄNGESVÅRD, ÅTERTVINNINGSTATIONER. GSM har 31 personer i sysselsättning, varav 14 löneanställda (nov 2014)

Gotlands Skog & Miljö startade december 2012.

– Då jobbade vi på uppdrag av Region Gotland men började leta egna kunder, berättar verksamhetsledaren Siv Jakobsson. Nu står företaget på egna ben.

Att anlita en konsult blev en framgångsfaktor. Det gav kontakter och har vidgat verksamheten. När skötsel av återvinningsstationer upphandlades, blev GSM underleverantör till det vinnande företaget. Det är ett kontrakt på sju år som sysselsätter tio personer.

Johan Karlsson är anställd och sitter i företagets styrelse. I hans bakgrund finns svårigheter att läsa och skriva. Ett otal jobbförsök ledde aldrig vidare. Han var stöddig och kaxig, nu är han lugn och tålmodig. – Att vara här har ändrat mitt liv, berättar han.

Läs mer om framgångsfaktorer på sidan 24

Gymnasiecaféerna Nyfiket, Hackspetten och Väduren

VERKSAMHET: CAFÉVERKSAMHET VID WISBYGYMNASIET

Kund: Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Region Gotland

Åtta personer arbetar vid de tre caféerna, av dessa har tre löneanställning. Under läsåret 2014-2015 planeras för ytterligare två anställningar.

Caféverksamheten på Wisbygymnasiet är det färskaste av de sociala företagen på Gotland. Under en startperiod drivs de genom inkubatorsverksamhet med stöd från Coompanion. Målet är att "navelsträngen" klipps av när caféerna klarar av att stå på egna ben. De ska sedan drivas som ett fristående socialt arbetsintegrerande företag.

- Det här är en metod vi tror på när det gäller att starta sociala företag. Så vill vi gärna fortsätta arbeta även på andra ställen, berättar Coompanions verksamhetsledare Thomas Jertfelt Gustafsson. Vi har flera kontakter med företagsidéer på gång som säkert leder vidare.

Läs mer om inkubatorverksamhet på sidan 19.

Projektets genomförande

Projektets huvuduppgift kan som nämnts sägas vara kunskapshöjande insatser. Mellan 2 500 till 3000 personer har under projekttiden fått någon form av information och kunskap om socialt företagande.

Projektledaren har sökt upp förvaltningar, organisationer och företag. Intresset har varit stort och har gett möjlighet till information vid arbetsplatsträffar eller arrangerade utbildningar.

Sådana tillfällen har varit Almedalsveckan, Kommunals skyddsombudsutbildning, Tillväxt Gotlands frukostseminarium, Leader Gotland, (H)järnkolls kampanjdagar, Visby stifts utbildningsdagar, Norrexpo, Frälsningsarmén, Leader Uppland, LRF:s ordförandekonferens, Länsstyrelsen samt ledningskontor och förvaltningar inom Region Gotland.

Genom Samordningsförbundet FinsamGotland har projektet redovisats på frukostmöten och under seminariedagarna Inspiration Finsam. En viktig informationsväg har också varit den årliga tidning som Finsam Gotland ger ut och där både de sociala företagen och projektet har fått stort utrymme.

Projektet har också vid tre tillfällen medverkat och initierat utbildningstillfällen såsom seminarium med bred inbjudan till många berörda.

- 3 oktober 2013 ”Vilka möjligheter till arbete finns för personer med en funktionsnedsättning.” Ett seminarium i samarbete med regionens handikapp
- 31 oktober 2013 ”Att stödja utan att styra” där Tillväxtverket medverkade.
- Det tredje seminariet den 29 april 2014 handlade om hur man kan använda sociala kriterier vid upphandlingar där juristen Magnus Josephsson medverkade. Seminariet arrangerades i samarbete med Coompanion, Almi, Företagarna och Region Gotland. (Se bilaga sid 26-27)

Mottagandet har varit mycket positivt. Det gotländska näringslivet har visat stort intresse och nyfikenhet över företagsformen och hur man ska kunna vara till stöd för de sociala företagen. Man är också intresserad av att köpa tjänster från sociala företag – och glädjande nog anlita dessa som underleverantörer.

Nationellt nätverk

ATT LÄRA AV ANDRA HAR VARIT EN VIKTIG DEL I PROJEKTET. Många kommuner och regioner har kommit långt i sitt arbete när det gäller utveckling av socialt företagande.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har skapat en plattform för ett nationellt nätverk för samordnare. Här har Gotland, genom projektet varit med från start.

Nätverket växte snabbt och består 2014 av cirka 20 personer från hela Sverige, som när detta skrivs har träffats kontinuerligt under ett och halvt år.

Genom detta nätverk sprids kunskap och erfarenhet. Man har också genomfört studiebesök och seminarier vilket har varit mycket viktigt för framtida utveckling.

Vi jobbar i företagen

Kooperatörerna

Kooperatörerna är delägare i företaget. I de sociala företagens styrelse bör kooperatörerna vara i majoritet.

En viktig grund för de arbetsintegrerade sociala företagen är medarbetarnas delaktighet och ansvar för företagets verksamhet. När man själv får vara med och bestämma och ha möjlighet att påverka arbetet leder det till egenmakt, så kallad empowerment.

När en person går från utanförskap eller arbetslöshet till att bli en del av en arbetsgemenskap är det inte bara arbetet som räknas. Den sociala gemenskapen, arbetstider och fasta rutiner i vardagen, ger möjlighet att påverka det egna livet.

Handledarens komplexa roll

Alla som arbetar i de sociala företagen är inte delägare/kooperatörer. Företagen ger också sysselsättning och rehabiliteringsinsatser för personer som behöver hjälp och stöd för att återfå kontrollen över sina liv. Dessa behöver ofta handledning.

Att vara handledare i ett socialt företag är en komplex uppgift. Handledaren ska coacha kooperatörerna i sitt företagande, där koncept är att producera varor och tjänster. Men företaget är också en arena för personer med behov av rehabilitering och arbetsträning. Mycket av handledarnas tid går därför till kontakter med olika myndigheter i enskilda ärenden.

Handledarna i de flesta sociala företagen är rekryterade från vård och omsorg, vilket har varit naturligt då det är där initiativen till sociala företag startade. Detta har medfört att deras kunskap om företagande inledningsvis i stort sätt varit obefintlig.

Organisatoriskt ser de arbetsintegrerade sociala företagen på Gotland olika ut. I samtliga företag finns handledare, i fyra företagen är handledarna anställda av Region Gotland. För dessa fyra företag står Regionen även för lokalkostnader. Sammantaget leder detta till att handledarens roll i företaget blir komplex och oklar.

Så länge handledarna är anställda av Regionen är det svårt med den dubbla rollen, att vara handledare i ett privat företag samtidigt som man är anställd av en annan arbetsgivare.

En lösning som diskuteras är att hitta en resursfördelningsmodell för ersättning för personer i rehabilitering och arbetsträning. Ett alternativ är att de enskilda företagen skriver avtal med Region Gotland, motsvarande kostnader lön till handledare.

Behov av stödstruktur

Som alla andra företag behöver även de sociala företagen stöd i form av företagsrådgivning, ekonomi, fakturering, juridik, IT och likande. De gotländska sociala företagen löser detta på lite olika sätt. En del sköter sin administration själva, en del köper sina tjänster från redovisningsbyrå och en del köper tjänster av Coompanion Gotland.

Generellt kan sägas att det inte är ekonomiskt försvarbart att varje företag ska hålla denna kompetens. En diskuterad modell är att centralisera administration i ett nytt socialt företag som skulle kunna sälja dessa tjänster till de övriga. Ett sådant företag kan även sälja sina tjänster externt för att kunna utveckla sin verksamhet.

Under projekttiden har diskussioner förts med Coompanion Gotland om olika sätt att stödja företagen. För att fullfölja och genomföra en stödstruktur måste alla företag enas kring detta.

Idag har företagen kontinuerliga nätverksträffar där man diskuterar sina olika behov och försöker att hjälpa varandra. På så sätt kan företagen tillsammans komma fram till gemensamma utvecklingsbehov kring ekonomi, marknadsföring och värdegrunder. Ett steg vidare kan då sedan bli en gemensam stödstruktur.

Inkubator

Inkubator är en ny modell för att starta sociala företag och prövas sedan hösten 2014 vid de tre nya gymnasiecaféerna i Visby. Caféerna startade med tre personer anställda och ytterligare tre-fem personer i sysselsättningsåtgärd.

För att så snabbt som möjligt komma igång med verksamheten har Coompanion Gotland gått in som inkubator/huvudägare och sköter rådgivning/utbildning, fakturering, lönehantering och avtalskrivningar med mera.

Inkubatorn finns med under en startperiod. Målet är en avknoppning till ett eget socialt företag som då har sin egen styrelse och verksamhet – och kan fortsätta som en ekonomisk förening.

Fakta

Coompanion Gotland

...är företagsrådgivare för alla som vill starta kooperativa företag.

Ett specialområde är rådgivning och stöd till sociala arbetsintegrerande företag.

Coompanion Gotland ägs och styrs lokalt av ett tiotal medlemsorganisationer.

Genom ekonomiskt stöd från Tillväxtverket är rådgivning från Coompanion kostnadsfri.

I Sverige finns Coompanion på 25 platser och finansieras av organisationer, offentlig sektor, konsultintäkter, EU-medel och staten.

Det pratas om social ekonomi...

Socialt företagande är en arbetsmarknads- och näringslivsinriktad del av den sociala ekonomin.

Begreppet: Social ekonomi

Begreppet social ekonomi är en officiell term inom EU. Det är organiserade verksamheter med samhällliga mål – men organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Detta inkluderar alla verksamheter som vill använda sina medel för att människor ska må bra, exempelvis Röda Korset och frivilligorganisationer som organiserar insamlingar med mera.

Den svenska definitionen av social ekonomi:

Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhällliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft (prop.2009/10:55).

Källa: Regeringens arbetsgrupp för den sociala ekonomin

Vad säger myndigheterna?

Socialt företagande handlar om människor, snarare än om den ekonomiska vinst som präglar traditionellt företagande. Framgångsrika satsningar på socialt företagande ger tydliga vinster för såväl individ som samhälle. På såväl nationell som lokal nivå finns riktlinjer och olika typer av ställningstaganden.

Utgångspunkt

Ett socialt företag bedriver sin verksamhet i ett arbetsintegrerande syfte och återinvesterar i huvudsak den ekonomiska vinsten för att kunna integrera fler människor som står utanför arbetsmarknaden.

I dagens samhälle finns grupper av olika anledningar hamnat långt utanför arbetsmarknaden. Sammanfattningsvis kan sägas att ju längre ifrån, desto svårare är det att ta sig tillbaka.

Sociala företag är därför oerhört viktiga för att skapa chanser och möjligheter för tusentals människor att få värdefull erfarenhet, kompetens och nyckeln till ett nytt liv.

Grundläggande är att det handlar om riktiga, livskraftiga företag med riktiga, meningsfulla arbetsuppgifter. Detta är avgörande för att ge medarbetarna delaktighet, ägandeskap och den identitet det innebär att ha ett arbete.

Nationellt uppdrag

På nationell nivå har *Tillväxtverket* ett övergripande samordningsansvar för utveckling av sociala företag. Övriga myndigheter och organisationer som berörs tillsammans är *Arbetsförmedlingen*, *Försäkringskassan*, *Socialstyrelsen*, *SKL*, *Bolagsverket* och *Skatteverket*.

Tillväxtverket: Sofisam.se och Verksamst.se

Myndigheterna ger genom de två hemsidorna Sofisam.se och Verksamst.se stöd till socialt företagande. Gemensamt för dessa hemsidor är att de drivs av Tillväxtverket.

På www.sofisam.se finns information om socialt företagande från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Här beskrivs respektive myndighets insatser och regelverk.

Från och med hösten 2014 innehåller webbplatsen också information riktad till blivande och etablerade företag om att starta och driva arbetsintegrerande sociala företag. På Sofisam.se finns också en sökbar lista över arbetsintegrerande sociala företag. Listan är frivillig och företagen registrerar själva med de uppgifter de vill förmedla.

På www.verksamst.se finns information från Bolagsverket och Skatteverket.

*Kunskapsbanken om socialt företagande*¹ är också kopplad till sofisam.se. Det är en sökbar översikt av relevant litteratur, forskning, film och exempel på företag. Kunskapsbanken har finansierats av Europeiska Socialfonden i Sverige, ESF.

Arbetsförmedlingen, AF

Sociala företag förenar Arbetsförmedlingens två uppdrag att stödja individ i rehabilitering till arbete samt att stödja en integrerande arbetsmarknad.

På webbplatsen *Arbetsförmedlingens roll vid socialt företagande*² konstateras att målet med socialt företagande är att integrera människor, som har svårt att få jobb på arbetsmarknaden, som arbetstagare och företagare. Sociala företag skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, anställning, avtal eller andra former av kontrakt.

Arbetsförmedlingen erbjuder stödinsatser vid anställning av person med nedsatt arbetsförmåga – men kan också ge stöd för att starta nya arbetsintegrerande sociala företag genom utbildning, förberedelser och finansiering.

Flertalet av Arbetsförmedlingens stöd till individer och till företag som anställer arbetslösa kan användas även i sociala företag.

Försäkringskassan, FK

I ett socialt företag kan personer med olika bakgrund och behov av stöd få rehabilitering och sysselsättning. Kort sagt alla, som av Försäkringskassan bedöms kunna stå till arbetsmarknadens förfogande.

Försäkringskassan samarbetar med Arbetsförmedlingen för att underlätta övergången från ersättning via sjukförsäkringen till att söka sig ut på arbetsmarknaden.

¹ www.sofisam.se/vad-ar-sociala-foretag/kunskapsbanken--om-socialt-foretagande.html

² www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Projekt-och-samarbeten/Rehabilitering-till-arbete/Socialt-foretagande.html

---

Region Gotland: Riktlinjer och reglementen

Under 2015 väntas Region Gotland anta nya riktlinjer och policy för sociala företag, bland annat i samband med upphandlingar. Men området behandlas redan nu i olika styrdokument och program.

Näringslivsprogram: Region Gotland 2012- 2015 (utdrag)

Prioriterade perspektiv som skall bidra till en hållbar tillväxt och sysselsättning:

- Social hållbarhet: Den sociala dimensionen av hållbar tillväxt innebär att ta till vara drivkrafter för företagande hos olika grupper i samhället, till exempel unga, kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Det handlar också om socialt företagande, det vill säga företagande för människor som av olika skäl inte etablerat sig på eller står utanför arbetsmarknaden.
- Sysselsättning i sig självt är betydelsefull för alla grupper i samhället, för hälsa och välbefinnande och ska vara vägledande för eventuella satsningar för att trygga sysselsättning och stödja företag i omställningsprocesser. Det senare förutsätter dock att det finns en potential i dessa företag och att det sker inom rimliga gränser.

Region Gotland: Reglemente för socialnämnden (utdrag)

Socialnämnden ska:

- Kunna ge riktat stöd till inrättningar, organisationer och enskilda eller grupper av enskilda, vilka är verksamma inom nämndens ansvarsområde.
- Medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda utveckla verksamheten inom social nämnden.
- Verka för samarbete mellan nämndens verksamhetsområden och med andra förvaltningar och myndigheter inom och utom kommunen.

Antagen av fullmäktige 2009-09-14, § 115. Reviderad 2010-11-29 och 2012-10-15, § 121.

Region Gotland: Upphandlingspolicy (utdrag)

Miljö, etiska och sociala krav: Regionen skall verka för en god livsmiljö och en långsiktig hållbar utveckling genom att där det är lämpligt, välja varor och tjänster som är miljöanpassade både med avseende på den yttre miljön och på arbetsmiljön samt tar hänsyn till etiska och sociala krav. Krav på social och etisk hänsyn ska beaktas i upphandlingsarbetet.

Sociala företag i Sverige

EFTERSOM DE ARBETSINTEGRERANDE SOCIALA FÖRETAGEN har olika företagsformer - de kan vara organiserade som ekonomisk förening, aktiebolag, ideell förening eller stiftelse - är det svårt att få fram statistik genom de vanliga registren.

Därför har Tillväxtverket sedan 2008 valt att upprätta en frivillig lista över företagen. Genom denna får vi viss möjlighet att följa utvecklingen på området.

Siffror från listan i januari 2014:

- Totalt cirka 320 företag utspridda över hela landet.
- I företagen deltar drygt 9650 personer i verksamheten.
- Cirka 3000 av dessa är anställda.
- De vanligaste branscherna är butik och försäljning, café/restaurang och hotell, hushållsnära tjänster, bygg och fastighetsskötsel.

2008 fanns det 150 sociala företag i Sverige. 2010 hade antalet företag stigit till 207 företag, med cirka 7000 verksamma varav cirka 2000 anställda.

Slutord, projektledarens reflektioner: Hur gör vi för att lyckas?

MÄNNISKOR SOM LÄNGE LEVT I UTANFÖRSKAP och långt från arbetsmarknaden behöver mycket stöd och coaching för att komma tillbaka till arbetslivet, med allt vad detta innebär av möjligheter och svårigheter.

Det är långa processer där självkänsla och lust ska byggas upp igen. Från myndigheternas sida är långsiktighet ett nyckelord. Sociala arbetsintegrerande företag är inte en väg till kortsiktiga besparingar. Men genom sociala företag gör samhället besparingar i det långa loppet, i form av bland annat minskat försörjningsstöd och aktivitetsersättning.

Att starta ett företag innebär alltid en konfrontation med en djungel av regler och lagar allt från Skatteverket och Bolagsverket till löneadministration. För de socialt företagen kan detta upplevas som oöverstigligt. Därför behövs gemensamma strukturer som ger kontinuerligt stöd för en hållbar utveckling av företagets verksamhet. Inkubatorsverksamhet ger nybildade företag möjlighet att starta och bli självständiga efter en inledande period med stöd.

Generellt ser vi att det övriga näringslivet kan vara en enorm resurs när det gäller exempelvis marknadsföring och i samband med inköp. På Gotland har vi goda exempel där sociala företag blir underleverantörer. Aktuellt när detta skrivs är Gotlands Skog & Miljö som på detta vis har uppdrag på återvinningsstationer runt om på ön (se sid 15).

Sociala företag är en unik möjlighet både för människor och för samhället.

Region Gotland har en mycket viktig roll

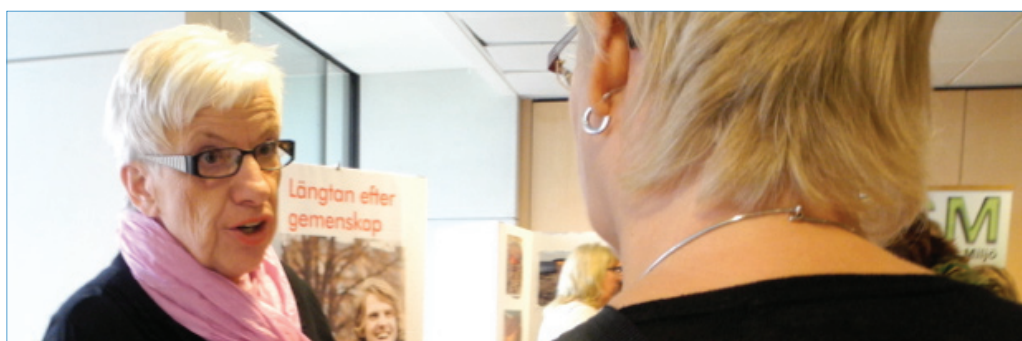
Det sociala företagandet ger unika möjligheter för Region Gotland, vilket bör prioriteras trots ansträngd budget. Arbetsintegrerade sociala företag måste därför lyftas fram i centrala policys och styrdokument för att sedan konkretiseras och implementeras.

Det är också viktigt att Gotland fortsätter att aktivt vara med i det nationella nätverket för samordnare i socialt företagande (sid 17).

Socialt företagande är en viktig näringslivsfråga och ansvaret för den strategiska utvecklingen med policys och styrdokument bör därför finnas på Regionens näringslivskontor med regionstyrelsen som uppdragsgivare.

Ansvaret för den mer operativa delen kan sedan finnas i flera förvaltningar och nämnder, och kan med fördel finnas som ansvar hos Regionens arbetsmarknadsenhet

De arbetsintegrerade sociala företagen behöver mycket stöd i början men det är viktigt att Regionen har som mål att medverka till att de blir så självständiga som möjligt från offentlig verksamhet.

Underlag och litteratur

Ta din roll på jobbet.

Hur kommer jag till min rätt på jobbet? Hur ska jag få grepp om vad som förväntas av mig? Hur får vi bättre flyt i samarbetet? Kan vi få våra möten att fungera bättre? Ta din roll på jobbet ger svar på dessa och många andra frågor. Författare Anna-Lena Sundlin. Utgiven på Liber förlag 2012.

Tillväxtverket står bakom en rad rapporter kring socialt företagande. Se nedan. Dessa kan laddas ner från myndighetens hemsida: www.sofisam.se

Verksamma strategier för ökat och hållbart arbetsintegrerande socialt företagande

Rapporten utgår från erfarenheter i regionala projekt av upplevda fördelar med att samtidigt som man satsar på företagande inom den sociala ekonomin, genomföra insatser för kompetens- och organisationsutveckling.

Studie om samarbetet mellan sociala företag och övrigt näringsliv

I rapporten samlas beskrivningar av hur samverkan mellan näringsliv och den sociala ekonomin fungerar i praktiken.

Nio områden där politiker och tjänstemän kan göra skillnad för långtidsarbetslösa

Temagrupp Entreprenörskap och Företagande ger här förslag inom nio områden som kan öka möjligheterna för långtidsarbetslösa, långtidssjuka och andra med svårigheter på arbetsmarknaden att nå egenförsörjning genom företagande.

Egenanställning – en väg till jobb för långtidsarbetslösa?

Rapporten resonerar kring förutsättningarna för egenanställning att vara en väg till arbete för långtidsarbetslösa. Den visar på trender i samhället som talar för ett ökat intresse för att anlita i stället för att anställa men också på de svårigheter i regelverk som behöver lösas. Författare: Fredrik Arvas

Är entreprenörskap och företagande verksamma medel mot utanförskap och utestängning från arbetsmarknaden?

I rapporten identifieras metoder och arbetssätt som har förutsättningar att motverka utanförskap på arbetsmarknaden. I rapporten föreslås en rad insatser för att påverka arbetsgivares attityder till att anställa personer som befinner sig i utanförskap.

Temagruppen för Entreprenörskap och Företagande

Genom arbetsgivarföreningen KFO har Temagruppen för Entreprenörskap och Företagande drivits med stöd från Europeiska Socialfonden. KFO är arbetsgivarföreningen för kooperativa och idéburna företag och organisationer. Målsättningen är att bättre ta tillvara den kraft som finns i entreprenörskap och företagande, för att förhindra utslagning på arbetsmarknaden och underlätta inträde eller återinträde på densamma. Temagruppen har givit ut en rad intressanta rapporter som kostnadsfritt kan laddas ner från webbplatsen <https://temaef.wordpress.com/rapporter/>

Hållbara affärsval inom socialt företagande.

Vid allt företagande kommer valet av affärsinriktning att ha stor betydelse för hur verksamheten kommer att utvecklas. Utdrag ur boken Att lära av mirakel – att vända arbetslöshet till hållbart företagande. Författare: Urban Neumüller.

I FinsamGotlands tidning *På Spåret mot Arbetsmarknaden* har projektet och sociala företag beskrivits vid flera tillfällen. Tidningen kan beställas: info@finsamgotland.se
Den finns också som nedladdningsbar pdf på www.finsamgotland.se

Tydlig trend på sociala krav vid upphandlingar

– Det finns många möjligheter att ställa sociala krav vid upphandlingar. Men det är bättre att ställa dem i avtalsvillkoren än som skalkrav. Det var ett av juristen Magnus Josephsons huvudbudskap vid ett seminarium om sociala krav i offentliga upphandlingar som hölls på Visborg den 29 april 2014.

– Vi ser en tydlig trend att sociala krav kommer att öka. Vi har än så länge bara sett början. Krav på sociala hänsyn kommer att göra samma resa som miljökraven gjort. Att ställa miljökrav i en upphandling är en självklarhet idag. Det är bara fantasin som sätter gränser för var sociala krav kan användas, menar Magnus Josephson.

Magnus Josephson är specialiserad på offentliga upphandlingar och rådgivare till myndigheter och företag. Under det senaste året har han varit en efterfrågad föreläsare inom området sociala krav vid upphandlingar.

Vad är ett socialt krav?

Ett socialt krav kan exempelvis vara att den upphandlande myndigheten ställer krav på sysselsättningsmöjligheter för personer som står långt från arbetsmarknaden vid en upphandling. Men det finns inte någon exakt definition.

Magnus Josephson vill beskriva sociala krav som ”världsförbättrarkrav”. Han poängterar att upphandlande myndigheter behöver ta fram policydokument för sociala krav.

Ett gott exempel finns i Göteborg. När det var dags för upphandling av hemtjänst i en av stadsdelarna ställdes kontraktsvillkor för att de anställda skulle ha språkkunskaper i finska och assyriska, samt att en andel av de anställda skulle komma från arbetslöshet eller bidragsberoende.

Sociala krav i avtalsvillkor

Magnus Josephson betonar vikten av att de sociala kraven inte får vara kvalificeringskrav eller utvärderingskrav. Däremot går det bra att sätta sociala krav som avtalsvillkor. Kraven måste vara rimliga i relation till hur situationen på den aktuella marknaden.

En fördel med att ställa de sociala kraven i avtalsvillkoren är att det är fler företag som kan uppfylla kraven, än om kraven hade varit kvalificeringskrav.

– När det ställs i avtalsvillkoren behöver inte företaget ha kraven i sin verksamhet från början utan kan utveckla dem över tid. Kraven blir då inte heller konkurrensbegränsande eftersom de gäller framtida krav. Då ställs samtliga företag som lämnar anbud inför samma framtida kostnadsbild, menar Magnus Josephson.

Lagstöd för sociala krav

I lagen om offentlig upphandling (LOU) beskrivs att upphandlande myndigheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta.

Kraven för samhällsnytta

– Det finns inga tydliga direkta mätbara fördelar för skattebetalarna eller för kvaliteten i tjänsterna som köps när det ställts sociala krav. Därför måste man ta ett vidare perspektiv och se på den totala samhällsnyttan när man vill ställa sociala krav, säger Magnus Josephson.

Möjlighet för sociala företag

Genom att ställa sociala krav i upphandlingar utökas möjligheterna för sociala företag att verka som leverantörer eller underleverantörer. Sociala företag har som mål att integrera människor som står långt från arbetsmarknaden i arbetslivet samtidigt som de producerar varor eller tjänster. En viktig grund för de sociala företagen är medarbetarnas delaktighet i företagen.

Text: Linda Larsson

Seminarier arrangerades av Finsam-projektet Utveckling: Sociala Företag (USF). Medarrangörer var Almi Företagspartner, Coompanion och Företagarna på Gotland. Bland de 70 deltagarna fanns representanter från näringslivet, de sociala företagen, politiker och tjänstemän.

Texten är tidigare publicerad på www.finsamgotland.se/usf

Under de senaste två åren har
40 nya jobb
skapats inom de sociala företagen på Gotland.

*”Det brinner en låga av glädje och arbetslust
i de befintliga företagen, där alla får vara delaktiga.*

*Det behövs både bränsle och tändstickor
för att elden inte ska falna.”*

